

Recenzní posudek

Název publikace: **Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (komentář)**

Nakladatel: Wolters Kluwer ČR, a.s.

Rok vydání: 2017

Autoři: JUDr. Ing. Miloš Olík, LL.M., Ph.D., FCI Arb.,
JUDr. Martin Maisner, Ph.D., MCI Arb.,
Mgr. Radek Pokorný,
JUDr. Petr Málek,
JUDr. Martin Janoušek

O spravedlivém uspořádání práv rozhoduje soud v občanském soudním řízení. Případné spory jsou řešeny v občanskoprávním řízení, ve kterém je zajištěn férový proces před nestrannými a nezájatými soudy. Již od dob Montesquieua¹ se považují za složky státní moci její obligatorní funkce, které jsou označovány jako zákonodárná, výkonná a soudní. V žádném státě není toto dělení explicitně podchyceno pozitivně právně, tím méně požadavek dělenosti či oddělenosti jejich výkonu. Stejně tak není pozitivně právně vymezen obsah těchto pojmů. Přesto je dělba moci „primárně vnímána jako princip garantující demokracii a její hlavní význam spočívá v zajištění existence právního státu tím, že rozděluje úkoly při tvorbě a aplikaci práva mezi jednotlivé moci a zajišťuje tak určitou rovnováhu“². Výsledkem soudní činnosti je individuální norma – individuální akt aplikace práva, tedy příkaz konkrétní osobě, aby se určitým způsobem chovala. Zde je nebezpečí zneužití moci soudní či judiciální funkce státu, že zatímco nezávislá soudní moc řeší či odstraňuje konkrétní spor tak, aby byl ve společnosti, v soukromoprávní rovině ve vztahu konkrétních osob, nastolen pokojný stav, výkonná moc státu řeší potřeby státu, a to i bez ohledu na pocity a vůli občanů³. Je možno přisvědčit názoru, že: „Dělba státní moci, která je základem demokratického uspořádání, má chránit společnost před koncentrací moci. Rozdělení moci by proto mělo být vyvážené. Jestliže jedna z mocí posiluje, děje se tak na úkor mocí ostatních a dochází k narušení nezbytné rovnováhy“⁴. Vedle soudní moci, tedy mimo jiné i rozhodování sporů v občanském soudním řízení máme u nás historicky i rozhodčí řízení.

¹ MONTESQUIEU, CH. *O duchu zákonů*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2003, s. 190 an. K původu myšlenky a kritice viz HAPLA, M. *Dělba moci a nezávislost justice*. Brno: Masarykova univerzita Právnická fakulta, 2017.

² TOMOSZEK, M. *Podstatné náležitosti demokratického právního státu*. Praha: Leges, 2015, s. 24an.

³ RABAN, P.: Právníkové listy, Fakulta právnická v Plzni 1/2017, s. 38, www.fpr.zcu.cz a v systému ASPI

⁴ LICHOVNÍK, T. Vyvážení mocí a argumenty ve prospěch nové úpravy soudnictví. In *Česká justice – otázka správy a nezávislosti*. Praha: Transparency International, 2010, s. 157.

Podstatou rozhodčího řízení a navazujícího výkonu rozhodčích nálezů je přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů ze soudů, do jejichž pravomoci tyto věci jinak patří, na rozhodce jako soukromé fyzické osoby, resp. na stálé rozhodčí soudy zřízené zákony. Výsledkem činnosti rozhodců je rozhodčí nález, který má zásadně tytéž účinky jako pravomocný soudní rozsudek, je tedy především státní mocí vykonatelný. Jelikož v rozhodčím řízení se stát vzdává části svých kompetencí tím, že umožňuje, aby v určitých právních věcech místo soudu rozhodovali rozhodci jako soukromé osoby, které si strany zvolí, neboť k nim mají důvěru, je nezbytné takovou právní úpravu provést zákonem.

Z hlediska historického měl a má institut rozhodčího řízení v českých zemích dlouholetou právní i faktickou tradici. Např. Civilní řád soudní (zákon č.113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních) upravoval rozhodčí řízení v § 577 a násl. Umožňoval, aby rozhodčí smlouva, jíž byla věc vyňata ze soudní kompetence, byla uzavřena v těch věcech, v nichž jsou strany způsobilé o předmětu sporu uzavřít smír. V dalších ustanoveních byl upraven mechanismus jmenování rozhodců a vlastní rozhodčí řízení. Zákon č.142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád), který nabyl účinnosti dnem 1.1.1951, zachoval ve své struktuře rozhodčí řízení (§ 648 a násl.). Podstatně však omezil možnost uzavřít rozhodčí smlouvu; tu bylo možno sjednat jen tehdy, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba. V rámci nových právních úprav občanského práva hmotného a procesního na počátku 60. let došlo ke dvěma výrazným změnám. Institut rozhodčího řízení včetně výkonu rozhodčích nálezů byl upraven samostatným zákonem č.98/1963 Sb., který nabyl účinnosti shodně s tehdy novým občanským zákoníkem, občanským soudním řádem a zákonem o mezinárodním právu soukromém a procesním dne 1.4.1964. Rozhodčí řízení tedy přestalo být součástí obecného civilně procesního předpisu. Podstatnější změnou bylo, že rozhodčí smlouvy bylo možno nadále uzavřít jen ve sporech o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku. Byla tak mj. vyjádřena návaznost na tehdy nový zákoník mezinárodního obchodu, který nabyl účinnosti rovněž dnem 1.4.1964. Tento právní stav v podstatě přetrvával do počátku 90. let minulého století.

V roce 1994 byl přijat zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a zároveň zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb. na jehož základě došlo ke změně názvu dříve Rozhodčího soudu při Československé obchodní a průmyslové komoře na Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky⁵. Jedním z hlavních cílů nové právní úpravy rozhodčího řízení bylo právě odstranit dosavadní úzkou použitelnost rozhodčího řízení jen na spory o majetkové nároky vznikající v mezinárodním obchodním styku.

⁵ Ustanovení § 19 zní: 1) Při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislymi rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení. Rozhodčí soud rozhoduje majetkové spory podle zvláštního zákona a tím je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

Obecně lze konstatovat, že spory, které by jinak rozhodovaly soudy, budou na základě rozhodčích smluv vyňaty z jejich pravomoci a budou napříště rozhodovány v rozhodčím řízení podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“).

V narůstajícím rozsahu a složitosti našeho právního řádu, pak stále aktuálněji vyvstává potřeba kvalitního průvodce touto oblastí, odborného díla, jež čtenáři pomůže vidět pravidla daná ustanoveními zákona o rozhodčím řízení a v jejich souvislostech a interpretační šíři. Recenzovaný komentář vychází vstřícně uvedené potřebě a předkládá především odborné veřejnosti vítaný zdroj informací o interpretaci zákona o rozhodčím řízení, jaký zde již několik dlouhých let chyběl. Autoři recenzovaného díla v něm podávají zasvěcený výklad o ustanoveních komentovaného zákona o rozhodčím řízení. Z textu a přístupu autorů recenzovaného díla pak zřetelně vystupují zkušenosti autorů v legislativním procesu předpisů na úseku rozhodčího řízení, je patrná hluboká teoretická fundovanost a praktická obeznámenost s problematikou rozhodčího řízení.

Recenzovaný komentář je čtivý, srozumitelný a z hlediska systematického vhodně členěný. Z pohledu uživatele prezentovaného komentáře oceňuji odkazy na judikaturu, která je velmi cenným zdrojem informací o způsobu aplikace a interpretace zákona o rozhodčím řízení. Odkazy na judikaturu, na související ustanovení a související předpisy, posunuly komentář ještě na vyšší úroveň.

Považuji recenzovaný komentář za velmi kvalitní dílo, které je původní a odpovídá obvyklým parametrům. Jsem přesvědčena, že recenzovaný komentář se stane vítanou pomůckou nejen pro rozhodce, právní zástupce účastníků sporů v rozhodčím řízení, ale i pro sféru vědeckou, akademickou a v neposlední řadě najde své uplatnění při aplikaci a interpretaci práva justičními orgány.

prof. JUDr. Marie Kárfíková, CSc.
recenzent